

УДК 32:303.01(341.232+327)

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2025.58.36>

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ПОНЯТТЯ «МІЖНАРОДНА ПІДТРИМКА» В СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Олександр Дидик

*Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди,
факультет соціально-гуманітарних наук і соціальних технологій,
кафедра політології, соціології і культурології,
вул. Алчевських, 29, 61002, м. Харків, Україна*

У статті здійснено спробу концептуалізації поняття «міжнародна підтримка» в сучасних соціально-політичних дослідженнях. Виокремлюються особливості розуміння міжнародної підтримки в межах різних теоретичних підходів, зокрема, певних теорій міжнародних відносин та неоінституціоналізму. Зазначено, що у рамках реалістичної парадигми міжнародна підтримка розглядається через призму силового балансу та національних інтересів, які визначають її як інструмент досягнення стратегічної переваги. Неореалізм підкреслює структурну обумовленість міжнародної підтримки, наголошуючи на її ролі у підтриманні стабільності та стримуванні загроз у багатополлярному світі. Ліберальна традиція, натомість, акцентує увагу на ролі міжнародних інституцій, правових механізмів та взаємозалежності держав у формуванні та реалізації підтримки. Неоінституціоналізм інтегрує ці підходи, зосереджуючи увагу на важливості норм, правил та інституційних механізмів у забезпеченні міжнародної солідарності та підтримки. Конструктивізм, у свою чергу, фокусується на значенні ідей, колективних ідентичностей та соціально сконструйованих норм, розглядаючи міжнародну підтримку як форму взаємодії, що залежить від спільних цінностей та переконань, які формуються в процесі взаємного сприйняття держав.

Окреслено зв'язок міжнародної підтримки з моделлю колективної безпеки, яка розглядається як практична основа для забезпечення миру та стабільності в умовах сучасних викликів. Пропонується визначення поняття «міжнародної підтримки» як процесуально-структурного явища, що формується під впливом взаємодії акторів міжнародних відносин, їхніх інтересів, ресурсів та спільних цілей. При цьому модель колективної безпеки виступає як приклад ефективної взаємодії, спрямованої на попередження конфліктів та подолання спільних загроз.

Результатом дослідження є інтегроване визначення поняття «міжнародної підтримки», яке враховує представлені теоретичні підходи та деякі практичні аспекти її реалізації. Також підкреслюється значення міжнародної підтримки для забезпечення сталого розвитку, демократичної трансформації суспільств та укріплення системи глобальної безпеки.

Ключові слова: міжнародна підтримка, теорії міжнародних відносин, реалізм, неореалізм, лібералізм, неоінституціоналізм, конструктивізм, колективна безпека, міжнародна співпраця.

Постановка проблеми. В умовах глобалізаційних процесів та посилення міждержавної взаємозалежності міжнародна підтримка набуває важливої ролі у політичному, економічному та соціальному контекстах. Це явище є особливо важливим для країн, що переживають кризи, конфлікти або відчують потребу в термінових реформах. Дискурс навколо міжнародної підтримки часто супроводжується різними смисловими інтерпретаціями, що ускладнює точне концептуальне визначення цього терміна.

Актуальність дослідження обумовлена необхідністю глибокого аналізу реальних викликів та перспектив міжнародної підтримки України в умовах повномасштабного

вторгнення. І в більш загальному плані, представлена проблематика особливо важлива в контексті нестабільності та конфліктів, які впливають на міжнародні відносини та безпеку. Розробка ефективних стратегій міжнародної підтримки потребує як детального вивчення та оцінки поточної ситуації, так і теоретичного осмислення шуканого поняття.

Варто зазначити, що в політичній науці категорія «міжнародна підтримка» не має чіткого визначення та часто розглядається в контексті інших понять, таких як міжнародна допомога, співробітництво чи солідарність. Це підкреслює необхідність уточнення та концептуалізації даного поняття для його коректного застосування в наукових дослідженнях та практичній діяльності.

Зокрема, в умовах воєнного конфлікту міжнародна підтримка може включати різні форми допомоги: політичну, економічну, військову, гуманітарну тощо. Кожна з цих форм має свої особливості та механізми реалізації, що потребує окремого аналізу та систематизації.

Отже, дослідження міжнародної підтримки є актуальним як з теоретичної, так і з практичної точок зору. Воно сприятиме глибшому розумінню цього явища та розробці ефективних стратегій взаємодії між різними політичними та неполітичними акторами.

Аналіз досліджень і публікацій. У науковій літературі відсутні безпосередні дослідження міжнародної підтримки, однак концепції таких зарубіжних дослідників як Ганс Моргентау, Кеннет Волтц, Роберт Кеогейн, Джозеф Най, Александер Вендт, Джон Руггі та ін., можуть бути використані для розуміння цього явища. Серед вітчизняних дослідників слід звернути увагу на дослідження сучасної концепції міжнародної підтримки Н. Войтенкова.

Метою дослідження є визначення концептуальних основ поняття «міжнародна підтримка» в сучасних соціально-політичних дослідженнях, зокрема, через аналіз ключових теорій міжнародних відносин, певних положень провідних представників неоінституціоналізму та модель колективної безпеки, представлену вітчизняними дослідниками. Дослідження націлене на формування комплексного розуміння сутності, та механізмів міжнародної підтримки як важливого соціально-політичного явища, особливо актуального в контексті сучасних геополітичних змін.

Виклад основного матеріалу. У політології не існує усталеної концепції «міжнародної підтримки», однак її змістовне наповнення доцільно аналізувати через певні теоретичні підходи, зокрема, в межах теорій міжнародних відносин. Саме на це звертає увагу Р. М. Войтенков, наголошуючи на важливості залучення відповідних наукових традицій для концептуалізації цього явища [1, с. 148]. Відтак, важливо не лише описати міжнародну підтримку через призму конкретних теорій, але й обґрунтувати вибір саме цих підходів.

Серед основних теоретичних традицій, що можуть пояснити механізми міжнародної підтримки, можна виділити такі теорії міжнародних відносин як реалізм, лібералізм, неоінституціоналізм і конструктивізм. Реалістичний підхід розглядає міжнародну підтримку як інструмент досягнення стратегічних інтересів держав та зміцнення їх позицій у міжнародній системі. Ліберальна традиція акцентує увагу на ролі міжнародних організацій, норм і взаємозалежності між акторами світової політики. Конструктивізм, як один із теоретичних підходів у сфері міжнародних відносин, фокусує увагу на значенні дискурсів, ідентичностей та соціальних конструктів, що визначають сприйняття міжнародної підтримки як легітимної чи нелегітимної, ефективної чи формальної.

Водночас, у межах цього дослідження ключовими аналітичними рамками виступає неоінституціоналізм, який у поєднанні з вищевказаними підходами дозволяє найбільш комплексно осмислити процеси формування та реалізації міжнародної підтримки.

Неоінституціоналізм пояснює, яким чином міжнародні організації, угоди та інституційні механізми формують та впливають на надання підтримки, регулюючи її ефективність і сталість.

Слід розглянути кожен з цих теоретичних підходів більш детально.

Реалістичний підхід в теорії міжнародних відносин представлений ідеями Г. Морґентау та К. Волтца.

Ганс Морґентау, засновник теорії політичного реалізму, стверджував, що основним суб'єктом міжнародних відносин є національна держава, яка виражає свої інтереси в категоріях сили [2, с. 289]. Він підкреслював, що зовнішня політика держав визначається прагненням до максимізації свого впливу в зовнішньому середовищі, і, відповідно, міжнародна підтримка може використовуватися як засіб досягнення цієї мети [2, с. 52-78].

Реалістичний підхід Г. Морґентау у міжнародних відносинах базується на визнанні переваг державної влади та інтересів, а не на ідеї загального добробуту [2, с. 361]. Г. Морґентау не виділяв «міжнародну підтримку» як окреме поняття у своїх працях, однак, його ідеї дозволяють зрозуміти, як дане поняття може бути інтерпретоване з позиції політичного реалізму.

У цьому контексті «міжнародна підтримка» може розглядатися як інструмент реалізації національних інтересів. Держави надають підтримку іншим акторам міжнародних відносин лише тоді, коли це сприяє їх власним стратегічним цілям. Така підтримка може включати дипломатичну, економічну або військову допомогу, але її надання завжди обумовлене прагненням досягти певних вигод або посилити власну позицію на міжнародній арені.

Отже, теоретичні положення Г. Морґентау дозволяють інтерпретувати міжнародну підтримку як інструмент, який держави використовують для просування своїх національних інтересів у системі міжнародних відносин, де домінує боротьба за владу та вплив.

Кеннет Волтц, розвиваючи ідеї Г. Морґентау, стверджував, що міжнародна система є анархічною, тобто відсутній центральний авторитет, який би регулював відносини між державами [3, с. 83]. У такому середовищі кожна держава прагне забезпечити власну безпеку та виживання, що часто призводить до суперництва та обмежує можливості для співпраці. Відповідно до підходу К. Волтца, який позиціонується як неореалістичний, держави діють, керуючись об'єктивною структурою міжнародної системи, і можуть надавати підтримку іншим учасникам міжнародних відносин лише тоді, коли це сприяє їхнім стратегічним цілям [3, с. 116-128]. У цьому контексті міжнародна підтримка може розглядатися, як частина стратегії держави у прагненні до виживання та домінування в умовах «міжнародної анархії».

Можна припустити, що такий підхід може недооцінювати роль міжнародних інституцій, норм та ідей у формуванні поведінки держав; що співпраця між державами може бути обумовлена не лише прагненням до власної вигоди, але й спільними цінностями, нормами та інституціями, які сприяють стабільності та передбачуваності міжнародних відносин. Проте К. Волтц наголошує, що навіть у присутності міжнародних інституцій держави залишаються основними акторами, які діють у власних інтересах, і що структура міжнародної системи значною мірою визначає їхню поведінку [3, с. 144].

Обидва підходи до концептуалізації поняття «міжнародна підтримка» визнають егоїстичність мотивів держав, але реалізм акцентує увагу на суб'єктивності національних інтересів, а неореалізм – на об'єктивній структурі міжнародної системи, яка диктує дії.

Таким чином, Г. Морґентау та К. Волтц наголошують на раціональній природі взаємодії держав у міжнародній системі. Міжнародна підтримка, згідно з цими теоріями,

може інтерпретуватись не як акт альтруїзму чи гуманітарної доброчинності, а скоріше як інструмент забезпечення стратегічних інтересів держав та зміцнення їх геополітичного впливу. Навіть у контексті кризи чи війни, як-от повномасштабного вторгнення, допомога все одно визначається прагматичними мотивами, орієнтованими на отримання вигод та балансування сил у глобальному середовищі. У межах даної ситуації виклики полягають у здатності держав реципієнтів (у представленому прикладі, України) інтегрувати зовнішню підтримку для захисту суверенітету, зберігаючи власну незалежність і мінімізуючи можливі політичні залежності. Перспективи ж можна визначити успішністю адаптації цієї допомоги до довгострокових національних інтересів та ефективністю використання міжнародної підтримки для зміцнення позицій у світовій системі.

Майкл Дойл, відомий американський дослідник міжнародних відносин, зробив значний внесок у розвиток ліберальної теорії, зокрема, концепції демократичного миру. У своєму есе «Кант, ліберальні спадщини та закордонні справи» (1983) він спирався на ідеї Іммануїла Канта щодо ліберального інтернаціоналізму, підкреслюючи, що мир і демократія є двома сторонами однієї медалі [4, с. 1153].

Згідно з теорією демократичного миру, ліберально-демократичні країни менш схильні вступати у війни одна з одною. Це пояснюється тим, що такі держави, маючи спільні політичні системи та цінності, рідко сприймають одна одну як ворогів. Крім того, економічна взаємозалежність через вільну торгівлю сприяє зниженню ймовірності конфліктів між такими країнами.

Дослідження ліберальних принципів міжнародних відносин М. Дойла дозволяють інтерпретувати поняття «міжнародна підтримка» як механізм сприяння миру та демократії. Загалом, ліберальний підхід підкреслює важливість міжнародних інституцій, економічної співпраці та поширення демократичних цінностей для забезпечення стабільності та безпеки у світі, а також розуміння ролі міжнародної підтримки у сприянні миру, демократії та співпраці між державами. Тож, згідно з теорією демократичного миру М. Дойла, поняття «міжнародна підтримка» може включати підтримку демократичних перетворень і створення умов для стабільності та зменшення конфліктів між державами; зміцнення торгівлі та економічної взаємозалежності між ліберальними державами задля сприяння їх мирному співіснуванню; створення «зони миру» між демократичними державами через спільні альянси (наприклад, НАТО); просування прав людини та демократичних цінностей на міжнародному рівні для зміцнення співпраці та довіри.

Вартим уваги щодо концептуалізації поняття «міжнародна підтримка» в теорії міжнародних відносин також є неоліберальний інституціоналізм, який підтримує ідею лібералізму щодо важливості міжнародних інституцій у забезпеченні миру і стабільності. Загалом, неоліберальний інституціоналізм поєднує реалістичний погляд на анархію міжнародної системи з визнанням значної ролі інституцій у створенні умов для співпраці. Він не настільки оптимістичний, як лібералізм, але менш песимістичний, ніж реалізм, щодо можливостей зменшити конфлікти. Роберт Кеохейн та Джозеф Най, провідні представники неоліберального інституціоналізму, у своїй спільній праці «Влада і взаємозалежність: перехідний період світової політики» (1977) розглядають концепцію комплексної взаємозалежності, яка акцентує увагу на існуванні у світі плюралізму каналів зв'язку та ролі недержавних суб'єктів у міжнародних відносинах [5, с. 145].

Відповідно до концепції зазначених дослідників, можна визначити, що міжнародна підтримка базується на принципах свободи, демократії та загальнолюдських цінностях. Кеохейн і Най вважають, що міжнародна спільнота має активно втручатись у випадки порушення прав людини та агресії між країнами, щоб забезпечити мир та безпеку. Вони

також підкреслюють значення економічної підтримки держав, що переживають конфлікти, для їхнього відновлення та розвитку.

Ліберальний підхід у теорії міжнародних відносин, представлений М. Дойлом, Р. Кеохейном та Дж. Найєм, підкреслює значущість універсальних цінностей, таких як свобода, права людини та демократія у формуванні глобальної політики взаємодії між державами. Згідно з цим можна припустити, що міжнародна підтримка може бути не лише стратегічним інструментом, а й механізмом сприяння миру, стабільності та відновлення після конфліктів. Основними викликами цього підходу в контексті нестабільних ситуацій є необхідність балансу між дотриманням ліберальних ідеалів та реалізацією конкретних політичних і економічних інтересів учасників. Перспективи полягають у посиленні ролі міжнародних інституцій, таких як ООН і НАТО, у консолідації зусиль світової спільноти, створенні стійких коаліцій та розробці довгострокових програм підтримки для відновлення постраждалих країн. У контексті сучасних реалій України, ліберальний підхід дає можливість розглядати поняття «міжнародної підтримки» як основу для глобального співробітництва, спрямованого на забезпечення миру та безпеки через зміцнення демократичних інститутів і розширення правових механізмів впливу.

На відміну від реалістичного та ліберального підходів, конструктивізм акцентує увагу на тому, що міжнародні відносини формуються не лише матеріальними чинниками, а й соціальними та ідеологічними конструкціями. В основі цієї концепції лежить уявлення про те, що значення й норми, створені через взаємодію суб'єктів міжнародної політики, визначають сутність і характер міжнародної політики. Конструктивісти стверджують, що реальність міжнародних відносин залежить від соціального контексту, дискурсу, спільних уявлень та інтерпретацій, які формуються завдяки комунікації та спільним цінностям між акторами.

Відповідно до поглядів Дж. Дж. Рутгі, міжнародну підтримку можна визначити як соціальний конструкт, утворений взаємодією акторів у міжнародній системі [6]. Розглядаючи цей підхід, важливо врахувати, що міжнародна підтримка може бути конструйована через спільні цінності, розуміння та співпрацю між державами та іншими акторами.

Прихильник соціального конструктивізму у міжнародних відносинах А. Вендт також звертає увагу, що міжнародні відносини є соціальними конструкціями, а не об'єктивною реальністю, визначеною лише матеріальними факторами [7, с. 35-73]. Згідно з його твердженнями, головне місце у формуванні міжнародних відносин займають соціальні норми, ідентичності та ідеї, які з'являються в процесі взаємодії між державами. А. Вендт підкреслює, що природа міжнародних відносин залежить від спільних уявлень та дискурсивних практик, які формують очікування й поведінку міжнародних акторів [7, с. 326]. Тож, поняття «міжнародна підтримка» може бути концептуалізоване як інструмент легітимізації певних політичних дій або як спосіб створення коаліцій на основі спільних цінностей. Важливо, що ці спільні уявлення можуть змінюватися з часом під впливом нових дискурсів та практик, що підкреслює динамічний характер цього явища.

Конструктивістський підхід до міжнародної підтримки, представлений Дж. Дж. Рутгі та А. Вендтом, може бути використаний для трактування підтримки як динамічної конструкції, що залежить від спільних уявлень і цінностей, які змінюються з часом. Як приклад, у контексті повномасштабного вторгнення цей підхід пояснює, як міжнародна спільнота формує коаліції й легітимізує дії через дискурси та соціальну взаємодію, пропонуючи інструменти для аналізу ефективності такої підтримки та її адаптації до умов, що постійно змінюються.

Крім власне теорій міжнародних відносин, для досягнення мети дослідження пропонується звернути увагу на теорію неоінституціоналізму, що дозволить дослідити, як

міжнародні інституції та організації впливають на поведінку держав та інших акторів на міжнародній арені, формуючи рамки та норми, які сприяють або обмежують співпрацю та підтримку між ними.

Неоінституціоналізм, як методологічний підхід, досліджує, як інституційні структури, правила, норми та культура обмежують або стимулюють вибір та дії індивідів у межах політичних інституцій. Неоінституціоналізм, запропонований Джеймсом Г. Марчем та Йоханом П. Олсеном, дозволяє розглянути міжнародну систему як складну мережу взаємодій між різними акторами, де інституції відіграють важливу роль у прийнятті рішень [8, с. 93]. Цей підхід враховує різноманітність дій окремих держав, міжнародних організацій та інших учасників світової політики, які спільно формують та реалізують міжнародну підтримку. Вчені підкреслюють, що інститути не лише обмежують політичну поведінку, але й створюють нові можливості для політичного функціонування, що значною мірою визначається характером політичної системи.

Дуглас Норт як представник неоінституціоналізму у своїх дослідженнях зосереджується на ролі інститутів у формуванні економічного та політичного розвитку суспільств. Д. Норт визначає інститути як «правила гри» в суспільстві, тобто створені людьми обмеження, які спрямовують людську взаємодію [9, с. 17]. Він підкреслює, що ці інститути можуть бути як формальними (закони, конституції), так і неформальними (традиції, звичаї).

Норт стверджує, що інститути відіграють ключову роль у зниженні невизначеності в людських взаємодіях, створюючи стабільну структуру, яка сприяє економічному зростанню та розвитку. Він також зазначає, що ефективні інститути знижують трансакційні витрати – витрати, пов'язані з обміном товарами чи послугами. Це, у свою чергу, сприяє більш ефективному функціонуванню ринків [9, с. 69].

У контексті концептуалізації поняття «міжнародна підтримка», ідеї Норта можуть бути застосовані для аналізу того, як міжнародні інститути впливають на взаємодію між державами. Ефективні міжнародні інститути, створюючи передбачувані «правила гри», сприяють координації взаємодій між державами. Це, у свою чергу, може полегшити надання та отримання міжнародної підтримки, сприяючи стабільності та розвитку на глобальному рівні.

Таким чином, підхід Дугласа Норта надає цінну основу для розуміння того, як інституційні структури можуть впливати на міжнародну підтримку, підкреслюючи важливість як формальних, так і неформальних «правил гри» у сприянні ефективній та стабільній міжнародній взаємодії.

Розгляд поняття «міжнародна підтримка» через призму неоінституціоналізму дозволяє глибше зрозуміти її багатовимірність та складну природу, механізми її здійснення. У межах цього підходу міжнародна підтримка може розглядатись як динамічний процес, у якому інституції не лише створюють умови для координації дій держав, але й активно впливають на формування їхніх стратегічних інтересів та поведінки. Забезпечення інституціями зниження трансакційних витрат та формування спільних норм і правил сприяє передбачуваності й ефективності міжнародної взаємодії. Відповідні механізми мають велике значення у забезпеченні міжнародної підтримки, яка розглядається не як епізодичний акт, а як системний процес із потенціалом трансформації міжнародного порядку.

Для конкретизації механізмів міжнародної підтримки в сучасних умовах слушною є актуалізація Р. М. Войтенковим «новітньої концепції міжнародної підтримки», яку автор називає «концепція колективної безпеки та багатостороннього співробітництва», саме вона більшою мірою визначає специфіку сьогоденних механізмів міжнародної підтримки і, відповідно, заслуговує окремої уваги [1, с. 146].

Колективну безпеку можна розглядати як систему спільних дій держав та міжнародних організацій, спрямованих на підтримку міжнародного миру, запобігання війнам та надання колективної відсічі агресії. Ця співпраця у формі підтримки може здійснюватися в рамках таких організацій, як ООН, НАТО, ОБСЄ та інших міжнародних структур безпечового характеру, як на регіональному, так і на міжрегіональному рівнях.

Міжнародні інституції, діючи в рамках системи колективної безпеки, можуть забезпечувати координацію зусиль держав для надання підтримки країнам, що зазнають агресії, сприяти формуванню спільних стратегій реагування та забезпечувати механізми колективного опору.

В подальших дослідженнях слушним є поєднання теорії неоінституціоналізму та концепції колективної безпеки, що дозволяє більш комплексно оцінити механізми міжнародної підтримки та їхню ефективність у сучасних умовах.

Деталізуючи модель колективної безпеки та багатостороннього співробітництва як ключовий аналітичний підхід до оцінки міжнародної підтримки в умовах сучасних кризових викликів, пропонується детальніше розглянути такі аспекти міжнародної підтримки, що можуть бути інтегровані в нову концепцію: інформаційна безпека, координація взаємодій між міжнародними організаціями та дипломатичні відносини. Розглянемо їх у контексті російсько-української війни.

Інформаційна безпека в умовах повномасштабного вторгнення. Сучасні виклики та загрози для міжнародної підтримки значною мірою пов'язані з інформаційною війною, дезінформацією та маніпуляціями з боку країни-агресора [10, с. 16-17]. Це створює необхідність удосконалення аналітичних методів і механізмів реагування на такі загрози для запобігання їхньому впливу на суспільні настрої та політичні рішення в державах, що надають допомогу. Зокрема, країни-донори, які надають матеріальну, військову та дипломатичну допомогу, часто стають об'єктами пропагандистських кампаній, що можуть впливати на внутрішню політику цих держав і створювати тиск на інституції, відповідальні за підтримку України [11, с. 10-11]. Використання технологій для ідентифікації та нейтралізації інформаційних атак може стати одним із ключових напрямків міжнародної співпраці.

Координація між міжнародними організаціями. Недостатня координація між міжнародними організаціями та обмежена інтеграція їхніх дій у межах багатосторонньої підтримки суттєво впливають на ефективність допомоги. Дисбаланс у розподілі відповідальності, відмінності у пріоритетах та бюрократичні перепони знижують оперативність реакції на потреби держави-реципієнта [12]. У кризових умовах війни такі проблеми стають критичними, адже координація зусиль міжнародної спільноти є ключовою для стабілізації ситуації та реалізації довгострокових програм відновлення.

У цьому контексті модель колективної безпеки є актуальною, оскільки передбачає не лише реактивні заходи, а й системну інтеграцію дій міжнародних акторів, таких як ООН, ЄС, НАТО та міжнародні фінансові установи. Зменшення дублювання функцій, підвищення узгодженості стратегій та створення єдиних комунікаційних платформ сприятимуть посиленню ефективності міжнародної допомоги.

Дипломатичні відносини та стратегічний підхід. Дипломатична підтримка відіграє важливу роль у мобілізації міжнародних ресурсів та зміцненні позицій країни-реципієнта. Посилення дипломатичних ініціатив сприятиме залученню нових партнерів, розширенню санкційного тиску на агресора та зміцненню міжнародної коаліції.

Важливим аспектом є розвиток двосторонніх та багатосторонніх форматів переговорів, що охоплюють безпекові, економічні та гуманітарні питання. Успішні дипломатичні зусилля, як-от виключення Росії з Ради ООН з прав людини, демонструють ефективність

системного підходу до міжнародного впливу [13, с. 91]. Такі ініціативи сприяють зміцненню глобальної підтримки та створенню механізмів запобігання новим агресивним діям у майбутньому.

Запропонований підхід до аналізу міжнародної підтримки на основі концепції колективної безпеки дозволяє комплексно оцінити структурні, ідеологічні та комунікативні аспекти цього процесу. Такий підхід сприяє як більш чіткій концептуалізації міжнародної допомоги, так і визначенню ключових чинників, що впливають на її ефективність у сучасних умовах глобальної нестабільності.

Висновки. У результаті спроби концептуалізації поняття «міжнародна підтримка» в сучасних соціально-політичних дослідженнях, зокрема, за допомогою теорій міжнародних відносин, ключових позицій неоінституціоналізму і запропонованої моделі колективної безпеки та багатостороннього співробітництва, визначено ключові особливості міжнародної підтримки. Міжнародну підтримку можна розглядати як багатогранне явище, яке набуває різного змісту залежно від теоретичного підходу. Реалізм акцентує увагу на міжнародній підтримці як інструменті реалізації національних інтересів та балансу сил у контексті суперництва держав. У цьому випадку підтримка є умовною, стратегічно мотивованою та спрямованою на досягнення переваги у глобальній системі. З позиції лібералізму міжнародна підтримка постає як форма кооперації між державами, що базується на взаємній вигоді, економічній залежності та розвитку міжнародних інституцій, які спрощують умови співробітництва. Натомість, конструктивізм наголошує на соціальному характері підтримки, підкреслюючи значення спільних ідентичностей, норм і цінностей, які формують поведінку акторів на міжнародній арені.

Синтезуючи ці підходи, поняття «міжнародна підтримка» можна визначити як системну взаємодію між державами, міжнародними організаціями чи іншими суб'єктами, спрямовану на забезпечення стабільності, безпеки та розвитку, яка ґрунтується на поєднанні стратегічних інтересів, спільних норм і механізмів координації. Модель колективної безпеки та багатостороннього співробітництва, яка розглядається у дослідженні, конкретизує механізми міжнародної підтримки, серед яких можна виокремити наявність спільних інституцій, що забезпечують стримування агресії, можливість реагування на загрози та підтримка міжнародного порядку. Вона ілюструє як міжнародна підтримка може перетворитися з інструменту двосторонньої вигоди на інструмент глобальної стабільності. Таким чином, поняття «міжнародна підтримка» охоплює як прагматичні мотиви держав у забезпеченні власної безпеки чи інтересів, так і нормативно-ціннісний вимір, що передбачає солідарність і відповідальність за глобальні процеси. Такий підхід дозволяє адаптувати це поняття до сучасних викликів і обґрунтувати його значення у політичному дискурсі.

Перспективи дослідження міжнародної підтримки за умов сучасних викликів передбачають розширення теоретичних інструментів для дослідження шуканої проблеми, зокрема, більш широке використання положень різних напрямів неоінституціоналізму та звернення уваги на теорію раціонального вибору, деякі ідеї якої використовуються представниками політичного реалізму. Представлені теоретичні положення також вимагають подальшого дослідження та аналізу впливу міжнародної підтримки на політичну залежність і суверенітет України.

Список використаної літератури

1. Войтенков Р. М. Новітнє розуміння концепції міжнародної підтримки в контексті російсько-української війни. *Актуальні проблеми політики*. 2024. Вип. 74. С. 143-150.
2. Morgenthau H. J. Politics among nations: The struggle for power and peace. 5th ed. New York: Knopf, 1978. 650 p.
3. Waltz K. N. Theory of International Politics. Long Grove: Waveland Press, 2010. 251 p.
4. Doyle M. W. Liberalism and World Politics. *American Political Science Review*. 1986. Vol. 80, №. 4. P. 1151–1169.
5. Keohane R. O., Nye J. S. Power and Interdependence: WorldPolitics in Transition. Boston: Little, Brown and Company, 1977. 300 p.
6. Ruggie J. G. What Makes the World Hang Together? Neo-Utilitarianism and the Social Constructivist Challenge. *International Organization*. 1998. Vol. 52. Issue 4. P. 855-885. URL: <https://library.fes.de/libalt/journals/swetsfulltext/5333872.pdf> (дата звернення: 07.12.2024).
7. Wendt A. Social Theory of International Politics. Cambridge: Cambridge University Press, 1999. 429 p.
8. March J. G., Olsen J. P. Rediscovering Institutions: The Organizational Basis of Politics. New York: Free Press, 1989. 227 p.
9. Норт Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки / Пер. з англ. Київ : Основи, 2000. 198 с.
10. Філіпенко. Л. Роль соціальних мереж у формуванні суспільної думки під час російсько-української війни. *Соціополіс: журнал соціальних та політичних наук*. 2024. № 1. С. 10-19, URL. <https://sociopolis.in.ua/index.php/journal/article/download/5/3> (дата звернення: 09.12.2024).
11. Андрієнко С., Іващенко С. Стратегії боротьби з дезінформацією та пропагандою в контексті гібридної війни. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2024. № 5. С 9-13. URL. <https://heraldes.khmn.u.edu.ua/index.php/heraldes/article/download/512/516> (дата звернення: 09.12.2024).
12. Пшель Роберт. Наслідки російського вторгнення в Україну для міжнародної безпеки– НАТО і не тільки. 7 липня 2022. URL. <https://www.nato.int/docu/review/uk/articles/2022/07/07/nasldki-rosjs-kogo-vtorgnennya-v-ukranu-dlya-myonarodno-bezpeki-nato-ne-tl-ki/index.html> (дата звернення: 09.12.2024).
13. Усатюк К. Р. Роль ООН у врегулюванні конфлікту між Україною та Росією. Соціально-політичні студії. *Науковий альманах. Праці молодих науковців*. 2022. Вип. 6. С. 87-92. URL. <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2fb966cb-56c2-4651-b11f-e4b510df3f4d/content> (дата звернення: 09.12.2024).

CONCEPTUALIZATION OF THE TERM «INTERNATIONAL SUPPORT» IN MODERN SOCIAL AND POLITICAL RESEARCHES

Oleksandr Dydyk

*H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University,
Faculty of Social, Humanitarian Studies, and Technologies
Department of Political Science, Sociology and Cultural Studies,
Alchevskiyh st., 29, 61002, Kharkiv, Ukraine*

The article attempts to conceptualize the term of «international support» in modern social and political researches. It highlights the distinctive features of understanding international support within various theoretical approaches, particularly certain theories of international relations and the new institutionalism. It is noted that within the realist paradigm, international support is viewed through the lens of power balance and national interests, defining it as an instrument for achieving strategic advantage. Neorealism emphasizes the structural determinants of international support, stressing its role in maintaining stability and deterring threats in a multipolar world. The liberal tradition, on the other hand, focuses on the role of international institutions, legal mechanisms, and state interdependence in the formation and implementation of support. The new institutionalism integrates these approaches by emphasizing the importance of norms, rules, and institutional mechanisms in ensuring international solidarity and support. Constructivism, in turn, focuses on the significance of ideas, collective identities, and socially constructed norms, viewing international support as a form of interaction that depends on shared values and beliefs shaped through mutual perception among states.

It is outlined the connection between international support and the model of collective security, considering the latter as a practical foundation for ensuring peace and stability amid contemporary challenges. The article proposes defining «international support» as a process and structural phenomenon shaped by the interaction of international actors, their interests, resources, and common goals. At the same time, the collective security model serves as an example of effective interaction aimed at conflict prevention and addressing shared threats.

The study results in an integrated definition of «international support» that takes into account the presented theoretical approaches and certain practical aspects of its implementation. Additionally, the article highlights the significance of international support in ensuring sustainable development, democratic transformation of societies, and strengthening the global security system.

Key words: international support, theories of international relations, realism, neorealism, liberalism, the new institutionalism, constructivism, collective security, international cooperation.